

PRIKAZ KNJIGE

Smiljana Zrilić
 DJECA S TEŠKOĆAMA U INKLUZIVNOM
 VRTIĆU I ŠKOLI.
 SUVREMENI PRISTUP I METODE UČENJA.
 Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada,
 Zadar: Sveučilište u Zadru, 2022.

U knjizi *Djeca s teškoćama u inkluzivnom vrtiću i školi* autorica Smiljana Zrilić daje vertikal-an, paradigmatički pregled prema dobnim skupinama i vrstama teškoća djece i učenika koji su integrirani u redovnu nastavu, tj. redovan odgoj i obrazovanje. Naslovu knjige pridružen je i podnaslov *Suvremeni pristup i metode učenja* koji ukazuje na činjenicu da su djeca i učenici s teškoćama u prošlosti godinama bili institucionalizirani, a razvojem svijesti o vrijednosti svakog pojedinca razvila se i svijest o potrebi i važnosti inkluzije takve djece i učenika u redovne dječje vrtiće i škole. Knjiga ima 375 stranica zajedno s Pojmovnikom, Literaturom, Popisom slika, Tablicama primjera i shema te Bilješkom o autorici. Knjiga je podijeljena na dvanaest poglavlja u kojima se govori o povijesti odgoja i obrazovanja djece s teškoćama, pojedinim kategorijama djece i učenika s poteškoćama, zakonskim odredbama i vrstama potpore, prilagodbi aktivnosti u nastavnoj praksi te o iskustvima učitelja u radu s djecom i učenicima s teškoćama.

U *Uvodu* autorica ističe važnost cjeloživotnog obrazovanja i stalnog stručnog usavršavanja odgojitelja i učitelja koji odgajaju i obrazuju djecu i učenike s teškoćama. Knjigu autorica naziva udžbenikom koji će odgojiteljima i učiteljima biti pomoć u radu s djecom s teškoćama.

U prvom poglavlju *Od segregacije preko integracije do inkluzije* prikazan je povijesni presjek modela odgoja i obrazovanja. U povijesti školstva postojala su dva odvojena i samostalna sustava: redoviti i specijalni školski sustav te su opisana četiri modela odnosa prema djeci i učenicima s teškoćama: medicinski model, model deficita, model integracije i socijalni model u čijem se okviru javlja i inkluzija. Objašnjene su i opisane mogućnosti koje se nude glede odgoja i obrazovanja djece i učenika s teškoćama: segregacija, integracija i inkluzija te su navedene njihove pozitivne i negativne strane. Dan je i prikaz vrsta potpora i primjerenih oblika školovanja djece s teškoćama u redovitom školskom sustavu (Individualizirani postupci u redovitom programu, Redoviti program uz prilagodbu sadržaja i individualizirane postupke te Posebni program uz individualizirane postupke), prikazana je zakonska osnova, zadaće učitelja te ciljevi navedenih oblika školovanja učenika s teškoćama.

U drugom se poglavlju naslovljenom *Sudionici inkluzivnog odgoja i obrazovanja* navode teškoće učenika prema orijentacijskoj listi teškoća te su dane smjernice uključivanja djece i učenika s teškoćama u redovan odgojno-obrazovni sustav vrtića i škole. Naglašeno je koliko su odgojitelji i učitelji važni u integraciji i inkluziji te koje su njihove zadaće. Uz odgojitelje i

učitelje važni su i roditelji djece kojima je također potrebno pružiti potporu. Autorica naglasak stavlja na socijalizaciju djece unutar vršnjačke skupine i važnost prihvaćanja od strane djece koja imaju uredan razvoj kao i potpora ostalih djelatnika ustanova koji su u neposrednom pedagoškom radu s takvom djecom – stručnih suradnika. Prikazan je pedagoški standard za vrtiće i osnovne škole, navedeni su stručnjaci (pedagog, psiholog, edukacijsko-rehabilitacijski stručnjak, logoped, socijalni pedagog, pomoćnik u nastavi, stručni komunikacijski posrednik i ostali sudionici) te su opisane njihove temeljne zadaće.

U trećem poglavlju *Djeca i učenici s teškoćama – propisi u Republici Hrvatskoj* autorica daje pregled zakonskih odredaba i dokumenata kojima se određuju mogućnosti školovanja djece s teškoćama te opisuje i navodi smjernice za rad prema pojedinom dokumentu. Na kraju poglavlja naglasak autorica stavlja na postupak pedagoške opservacije opisujući ga i navodeći zašto je važan, kada i zašto se provodi.

U poglavljima koja slijede autorica se bavi vrstama poteškoća. U četvrtom poglavlju *Djeca i učenici s oštećenjem vida* govori se o djeci s oštećenjem vida koja su u prošlosti imala institucionalizirano školovanje koje je pokrenuo Vinko Bek, a danas se uz pomoć timskog djelovanja stručnjaka vrlo lako uključuju u redovite odgojno-obrazovne programe i uglavnom ih uspješno savladavaju. Autorica govori o mogućnostima inkluzije djece i učenika s oštećenjem vida u redoviti vrtić i školu, karakteristikama ponašanja slabovidnog djeteta, navodi primjere pomoći te preporuke za rad posebno ističući metode koje se pri tome trebaju koristiti. U zasebnom podnaslovu naglašena je igra kao poticaj za uspješno uključivanje slijepog djeteta, navedeni su primjeri igara, iskustva odgojitelja i učitelja u radu sa slabovidnom djecom i učenicima te su dani primjeri iz nastavne prakse o prilagodbi predmetnih sadržaja slabovidnim učenicima.

U petom poglavlju opisana su opća obilježja djece i učenika s teškoćama sluha. Autorica nakon povijesnog pregleda odgoja i obrazovanja djece i učenika s teškoćama sluha daje orijentacijsku listu gluhe i nagluhe djece i učenika, ukazuje na posljedice gluhoće na jezično-govornu komunikaciju i navodi posebnosti u radu s takvim učenicima. Na kraju poglavlja opisan je znakovni jezik kao korisno sredstvo komunikacije gluhih osoba.

U šestom poglavlju dan je prikaz teškoća djece i učenika s poremećajem govora, jezika i glasa. Nabrojani su i opisani artikulacijski poremećaji govora te poremećaji fluentnosti: mucanje, brzopletost i spor govor. Autorica daje prikaz jezičnoga kalendara djeteta urednoga razvoja i parametre za rano uočavanje kašnjenja u jezičnom razvoju te sukladno tome preporuke kada na vrijeme reagirati i poslati dijete logopedu.

Djeca i učenici sa sniženim intelektualnim sposobnostima naslov je sedmoga poglavlja u kojem se navode opća obilježja, a potom podskupine prema orijentacijskoj listi te mogućnosti inkluzije tih podskupina u redovne vrtiće i škole. Navedena su i iskustva odgojitelja i učitelja s učenicima s Downovim sindromom te je istaknuta korisnost upotrebe mentalnih mapa u radu

s učenicima koji pripadaju navedenoj skupini.

U osmom poglavlju *Djeca i učenici s poremećajem iz autističnog spektra* autorica opisuje sljedeće poremećaje: Rettov sindrom, Dezintegrativni poremećaj, Pervazivni razvojni poremećaj – neodređen i Aspergerov sindrom. Autorica ukazuje na mogućnosti uključivanja djece s navedenim poremećajima u redovite odgojne i obrazovne ustanove, potrebu prilagodbe nastavnih sadržaja te iskustava iz nastavne prakse.

U devetom poglavlju *Djeca i učenici s motoričkim poremećajima i kroničnim bolestima* dana je orijentacijska lista oštećenja i razvojna obilježja djece i učenika koji imaju navedene teškoće u razvoju. Nabrojane su prilagodbe u nastavnom radu s učenicima s naglaskom na posebnosti pisanja i čitanja kao i izvođenja praktičnih radova, posebice u izvanučioničnom radu.

U desetom poglavlju *Neprihvatljiva ponašanja djece rane i predškolske dobi i učenika nižih razreda* govori se o obilježjima neprihvatljivih ponašanja i rizičnim čimbenicima neprihvatljivih ponašanja: individualni i vršnjački čimbenici rizika, rizični čimbenici povezani sa školom i rizični čimbenici u obitelji. Autorica neprihvatljiva ponašanja dijeli na pasivne i aktivne oblike, opisuje ih i predlaže moguća rješenja u pružanju pomoći djetetu.

U jedanaestom poglavlju *Djeca i učenici s poremećajem pažnje uz hiperaktivnost (ADHD)* autorica navodi uzroke nastanka poremećaja i daje pregled tipova i podtipova poremećaja. U poglavlju se donose preporuke učiteljima za prilagodbu nastavnih sadržaja te savjeti roditeljima.

U dvanaestom poglavlju naslovljenom *Specifične teškoće u učenju* autorica govori o teškoćama čitanja i pisanja (disleksiji i disgrafiji) te poremećaju matematičkih sposobnosti (diskalkuliji). Autorica knjige navodi mogućnosti prilagodbe nastavnih sadržaja za djecu sa specifičnim teškoćama u učenju. Na kraju poglavlja opisano je iskustvo učenice s disleksijom i s disgrafijom.

U Zaključku knjige stoji da se i u suvremenom odgoju i obrazovanju inkluzija djece i učenika s teškoćama susreće s raznim i brojnim izazovima jer ne nailazi na odgovarajuću odgojno-obrazovnu potporu. Osnovni je cilj uspješna socijalizacija djece s teškoćama koja se postiže odabirom i prilagođavanjem nastavnih oblika, metoda i sredstava prema sposobnostima učenika poštujući i uvažavajući različitosti i inkluzivni sustav koji odgaja i obrazuje svu djecu i učenike.

Knjiga je ponajprije namijenjena stručnim suradnicima, odgojiteljima, učiteljima i nastavnicima koji odgajaju i obrazuju djecu i učenike s teškoćama. Sustavnim pregledom i primjerima iz nastavne prakse knjiga se opravdano naziva udžbenikom. Kao temeljna literatura udžbenik je namijenjen odgojiteljima i učiteljima koji rade s djecom s teškoćama, a riječ je i o svojevrsnom priručniku koji je dobrodošao svim iskusnijim sudionicima odgojno-obrazovnog sustava koji pridonose inkluziji djece i učenika u redovite programe.